

Internacionalització universitària i revitalització lingüística: és possible?

«En territoris bilingües on una llengua minoritària i una majoritària coexisteixen, els parlants de la llengua minoritària poden percebre com una amenaça la introducció d'una llengua internacional com l'anglès»

Manifestació de l'entitat Cymdeithas yr Iaith, que vetlla des dels anys 60 per l'increment de la presència del gal·lès en totes les esferes de la vida pública de Gal·les. | Cymdeithas yr Iaith.

Les universitats d'arreu del món s'han esforçat en els últims vint anys a internacionalitzar els seus programes d'estudis amb l'objectiu de millorar el seu rendiment, ser més competitius i atractius per als estudiants internacionals i, en definitiva, augmentar els seus ingressos i puntuar més alt en els rànquings de qualitat universitària. En una Europa multilingüe, la majoria d'universitats dels territoris no anglòfons han optat per afegir l'anglès com a llengua de treball per facilitar la mobilitat transfronterera d'estudiants i acadèmics. Això ha comportat el desenvolupament d'un gran nombre de programes d'estudis en anglès en països no anglòfons arreu del món, fet que ens fa **plantejar si la coexistència de l'anglès amb les llengües nacionals és possible i quin rol haurien de tenir aquestes en la internacionalització de les universitats.**

En territoris bilingües on una llengua minoritària i una majoritària coexisteixen, aquests debats esdevenen encara més intensos. Els parlants de la llengua minoritària poden percebre les universitats com a institucions socials amb un paper en la promoció de la seva llengua, i **la introducció d'una llengua de comunicació internacional com l'anglès es pot percebre com una amenaça.** Aquesta tensió ha portat les universitats a reconsiderar les seves polítiques lingüístiques per gestionar la seva realitat cada cop més multilingüe. No obstant això, la implementació d'aquestes polítiques, certament, no està exempta de l'escrutini crític dels més directament

afectats, com ara el personal docent i administratiu universitari i els estudiants.

Aquest article és una adaptació de: Gallego-Balsà, L.; Cots, J. M., i Garrett, P. (2021). "Internationalisation of Universities and Minority Languages". A Apelgren, B.M.; Eriksson, A.-M., i Strömberg, S. (eds.) Language Matters in Higher Education Contexts: Policy and Practice (pp. 35-52). Leiden, The Netherlands: Brill. DOI: https://doi.org/10.1163/9789004507920_003.

Catalunya, País Basc i Gal·les: tres territoris comparats

L'any 2008 el grup de recerca Cercle de Lingüística Aplicada de la Universitat de Lleida (UdL) va iniciar un projecte mitjançant el qual es va fer un pas endavant en la comprensió de les tensions i ambigüitats que emergeixen entre les polítiques d'internacionalització i les polítiques lingüístiques en una universitat de cadascun dels següents territoris bilingües: Catalunya, País Basc i Gal·les.

Catalunya i el País Basc comparteixen el fet de ser dues de les 17 comunitats autònomes d'Espanya, i les seves respectives llengües -català i basc- tenen cooficialitat amb el castellà. Gal·les és una nació descentralitzada dins del Regne Unit, amb una certa autonomia assignada al Parlament de Gal·les (Senedd Cymru). La llengua gal·lesa ha obtingut suport legal de la Llei de la Llengua Gal·lesa (1993) i la legislació posterior.

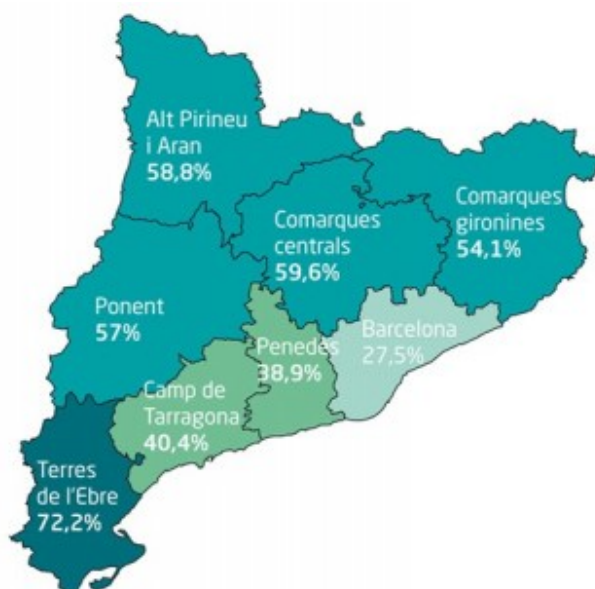

En termes demogràfics, segons l'Idescat l'any 2018 a Catalunya hi havia una població de 7.543.825 habitants, dels quals el 95% va declarar entendre el català, el 81% el sabia parlar i el 36% va dir que el català era el seu mitjà d'expressió habitual. Malgrat mostrar xifres per sobre dels altres dos territoris amb què es comparava, **la tendència a Catalunya entre el 2003 i el 2018 va ser a la baixa amb una disminució de prop del 14% en l'ús del català**, i un petit augment de l'ús del castellà (4%) o les dues llengües (3%). Pel que fa al context de Gal·les, segons l'últim cens del 2011, la població de Gal·les era de 3.060.000 habitants, menys de la meitat de Catalunya i tot i

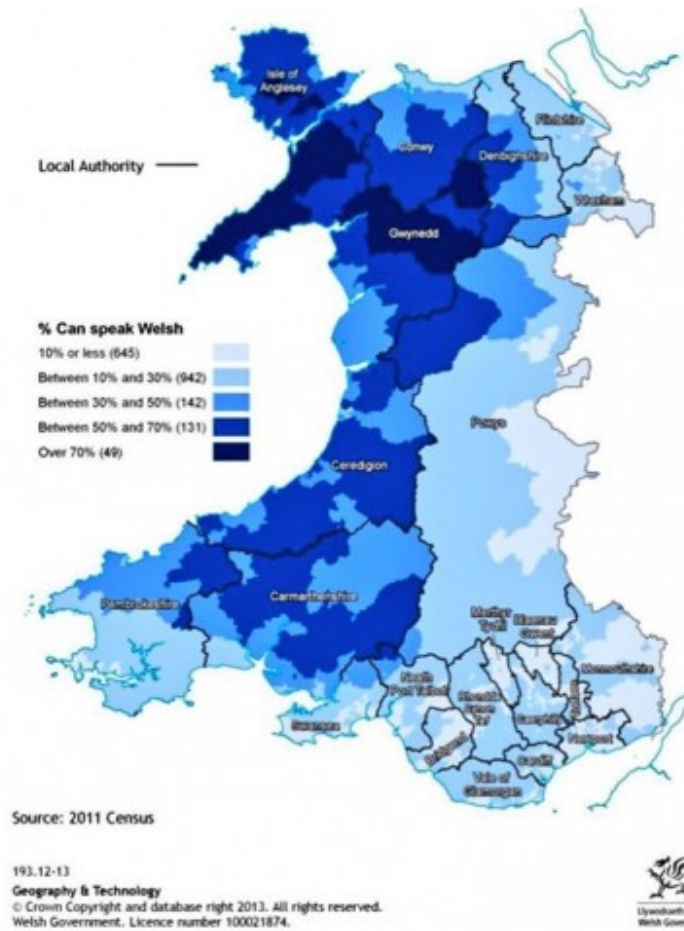
que l'anglès és la llengua dominant a Gal·les, el 15% de la seva població va declarar que sabia parlar, llegir i escriure gal·lès. El 19% va dir que sabia parlar-lo, un 2% menys que al 2001. Al País Basc, segons la VI Enquesta Sociolingüística l'any 2016 la població era de 2.167.000 habitants. Mentre que el 47% de la població de més de 16 anys no parlava basc, el 34% eren bilingües i el 19% eren bilingües passius, és a dir, que podien entendre el basc però no expressar-se en aquesta llengua. Durant els darrers 25 anys, s'ha produït un augment de gairebé un 10% en els que són totalment bilingües i al final d'aquest període el 75% dels joves d'entre 16 i 24 anys van declarar que eren totalment bilingües.

	Població	Domini de la llengua minoritària		Any del cens
Catalunya	7.543.825	84% (sap parlar)	95% (l'entén)	2018
Gal·les	3.060.000	15% (sap parlar, llegir i escriure)	19% (sap parlar)	2011
País Basc	2.167.000	34% (sap parlar, llegir i escriure)	53% (l'entén)	2016

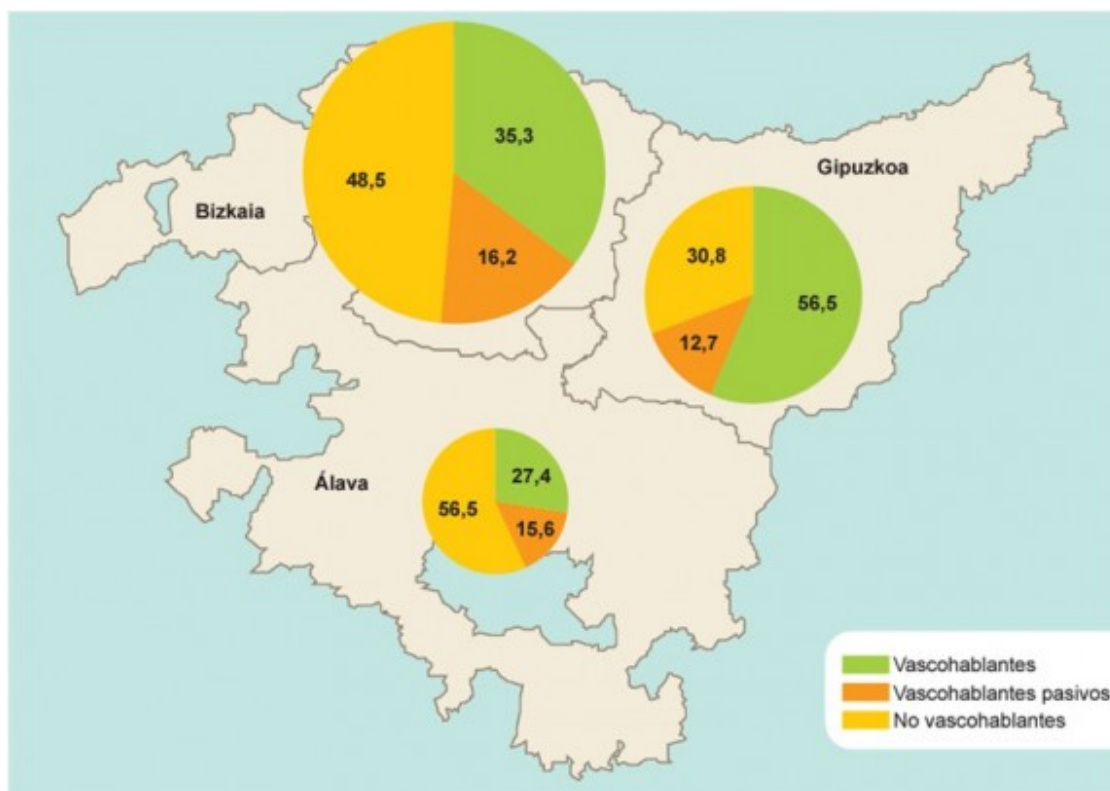
Població i usos lingüístics a Catalunya, País Basc i Gal·les.

Població que té el català com a llengua habitual a Catalunya segons l'enquesta de 2018. Font: Font: IDESCAT i Direcció General de Política Lingüística i accessible en aquest enllaç.

Persones (de més de tres anys) que parlen gal·lès a Gal·les. Font: Cens del 2011 del govern de Gal·les.

Competència lingüística per territoris al País Basc. Font: EUSTAT. Estadística de Población y Vivienda 2016 y VI Mapa Sociolingüístico (PDF) del govern basc.

Les llengües d'instrucció a les universitats: tres realitats diferents

La universitat estudiada a Catalunya (a la qual ens referirem amb el pseudònim UC) té uns 10.000 estudiants i és una de les universitats més petites de Catalunya. En aquesta universitat, el català s'utilitza en dos terços de les matèries i el castellà a l'altre terç, llevat d'un petit percentatge que no arriba al 5%, i que s'imparteixen en anglès. Normalment, les matèries que s'ofereixen en una llengua no compten mai amb un grup paral·lel en cap de les altres dues llengües de treball. En el cas de la universitat del País Basc (UPB), la majoria de les matèries s'imparteixen en castellà i en un 80% de les matèries troncales s'ofereix un grup paral·lel en basc. Una petita proporció (5%) de les matèries s'imparteixen en anglès o francès. A diferència de la UC, quan les assignatures obligatòries a la UPB s'imparteixen en llengües diferents de l'anglès, els estudiants tenen l'opció de fer-les en castellà. A Gal·les, la universitat estudiada (UW) té 33.000 estudiants, inclosos 8.000 estudiants internacionals. L'ensenyament es fa principalment en anglès, però hi ha certs serveis per als estudiants de parla gal·lesa (especialment pel que fa a l'assignació d'un tutor personal i les avaluacions de grau)

Tensions lingüístiques palpables a les universitats

La primera tensió identificada durant el projecte de recerca és el fet que segons la universitat, el multilingüisme es presenta com una opció o com un requisit acadèmic. El dilema aquí rau bàsicament en si s'ha d'obligar l'estudiant a cursar algunes matèries en les dues (UW) o tres llengües de treball (UC i UPB), o si en el cas que una matèria s'ofereixi en una llengua minoritària o estrangera cal que hi hagi un grup paral·lel en la llengua majoritària.

La segona tensió és en relació al predomini de l'anglès com a llengua estrangera, la qual cosa fa que **el 'perfil multilingüe' de les universitats sigui exageradament esbiaixat cap a l'anglès i no tinguin en compte altres llengües estrangeres.**

La tercera tensió es pot entendre com a conseqüència de la primera tensió. Així, **si una institució permet que un estudiant pugui cursar els seus estudis en la llengua majoritària, com és el cas d'UPB i UW, està fomentant un 'multilingüisme paral·lel', en el que hi pot haver individus monolingües.** En canvi, quan una universitat 'obliga' els seus estudiants a cursar assignatures en les diferents llengües de treball està promovent un 'multilingüisme heteroglòssic', en el que no hi ha individus monolingües. En aquest sentit, l'UC és la institució més clarament identificada amb el multilingüisme heteroglòssic.

La quarta tensió posa de relleu el fet que, d'una banda, el multilingüisme pot representar un recurs per tal que estudiants de diferents orígens culturals estableixin relacions. La presència de la llengua minoritària a la universitat pot ajudar els estudiants internacionals a submergir-se en la cultura local, facilitant-los la integració durant la seva estada. D'altra banda, la presència de la llengua minoritària pot dur alguns estudiants internacionals a aïllar-se i romandre en els mateixos grups culturals sense interactuar amb els estudiants locals. Aquesta tensió posa de manifest el que podríem anomenar com a **una visió del multilingüisme "sí però fins a cert punt" per part d'alguns estudiants internacionals, que poden trobar difícil aprendre la llengua majoritària i la minoritària de manera simultània.**

La cinquena tensió revela que els esforços que fan les institucions en territoris no angloparlants per oferir l'ensenyament en anglès poden ser incongruents amb la **manca de domini d'aquesta llengua per part d'una part significativa del professorat i dels estudiants.** Així, mentre que la incorporació d'una llengua estrangera en la docència pot veure's com una oportunitat perquè l'estudiantat en millori el domini, la manca d'un nivell mínim en la llengua pot afectar negativament

la qualitat del procés d'ensenyament i aprenentatge del curs.

Finalment, la darrera tensió mostra que tot i que la internacionalització es pot veure tant com una manera de fer que la comunitat universitària prengui consciència sobre la importància de les llengües minoritàries, donant-hi més visibilitat i augmentant-ne el nombre de parlants, també es pot percebre com a obstacle ja que el major nombre de llengües en l'entorn lingüístic pot fer perdre terreny a la llengua minoritària.

A mode de conclusió

Com diu Spolsky (2004, pàg. 223) a la frase final del seu conegut llibre *Language Policy*, "els coneixements desenvolupats no mostraran com gestionar les llengües, sinó que ajudaran a entendre què implica aquesta gestió". Per tant, tornant a la pregunta que encapçala aquest article, no sabem si la internacionalització és compatible amb la revitalització de les llengües minoritàries (o minoritzades) en territoris bilingües, el que sí que sabem és que s'està intentant. Això es pot veure en els plans de llengües de les universitats públiques catalanes, els quals defineixen el marc estratègic i els objectius de la seva política lingüística.

De tota manera, el nostre estudi demostra que **malgrat els esforços, cal treballar més per conciliar les demandes de les institucions locals, inclosos els estudiants de casa i el personal docent i administratiu, i les dels actors internacionals.**

Referències:

Spolsky, B. (2004). *Language Policy*. Cambridge: Cambridge University Press.

D'altres articles del dossier:

[noticiadiariambautor]93/265[/noticiadiariambautor]
[noticiadiariambautor]93/263[/noticiadiariambautor]
[noticiadiariambautor]93/262[/noticiadiariambautor][noticiadiariambautor]93/260[/noticiadiariambautor]
[noticiadiariambautor]93/259[/noticiadiariambautor][noticiadiariambautor]93/258[/noticiadiariambautor]